

IJTIMOY PSIXOLOGIYA FANIDAN KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYANI
SHAKLLANTIRISH.

Atavullayeva Maxbuba Qobilovna

Head of the General Sciences Department

Asia International University

Email: atavullayevamahbubaqobilovna@oxu.uz

Annotatsiya: *Kommunikativ kompetensiya ijtimoiy psixologiyaning hal qiluvchi jihati hisoblanadi, chunki u ijtimoiy munosabatlar va munosabatlarni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Ushbu maqola ijtimoiy kontekstlarda samarali muloqot qobiliyatlari va strategiyalarini rivojlantirishga qaratilgan kommunikativ kompetensiyani shakllantirishni o'rganadi. Kommunikativ kompetensiyani egallashga ta'sir qiluvchi omillarni tushunib, odamlar ijtimoiy vaziyatlarni boshqarish va boshqalar bilan mazmunli aloqalarni o'rnatish qobiliyatini oshirishi mumkin.*

Kalit so'zlar: *kommunikativ kompetensiya, ijtimoiy psixologiya, muloqot qobiliyatlari, ijtimoiy o'zaro ta'sirlar, munosabatlar*

Kirish:

Kommunikativ kompetensiya turli xil ijtimoiy kontekstlarda samarali muloqot qilish, tegishli til, og'zaki bo'lmagan ishoralar va tinglash qobiliyatlarini qo'llash qobiliyatini anglatadi. Ijtimoiy psixologiyada kommunikativ kompetensiya munosabatlarni o'rnatish, nizolarni hal qilish, his-tuyg'ular va niyatlarni to'g'ri etkazish uchun zarurdir. Kommunikativ kompetensiyani shakllantirish shaxsning muloqot uslubi va strategiyasini shakllantiradigan kognitiv jarayonlar, ijtimoiy ta'lim tajribasi va madaniy ta'sirlarning kombinatsiyasini o'z ichiga oladi.

Kommunikativ kompetensiya ijtimoiy psixologiyaning hal qiluvchi jihati bo'lib, odamlarning o'zaro ta'siri va munosabatlarida asosiy rol o'ynaydi. Bu boshqalar bilan to'g'ri, aniq va hurmatli tarzda samarali muloqot qilish qobiliyatini anglatadi. Kommunikativ kompetensiyaning rivojlanishiga turli omillar, jumladan, individual farqlar, madaniy me'yorlar va ijtimoiy kontekst ta'sir ko'rsatadi.

Kommunikativ kompetensiyani shakllantirishni tushuntiruvchi asosiy nazariyalardan biri Albert Bandura tomonidan taklif qilingan ijtimoiy ta'lim nazariyasidir. Ushbu nazariyaga ko'ra, odamlar boshqalarni kuzatish va taqlid qilish orqali muloqot qilishni o'rganadilar. Bu jarayon boshqalarning xulq-atvoriga e'tibor berishni, samarali muloqot strategiyalari haqida ma'lumotni saqlab qolishni, ushbu xatti-harakatlarni takrorlashni va ijobiy mustahkamlash asosida ulardan foydalanishni davom ettirishni o'z ichiga oladi.

Kommunikativ kompetensiya kuzatuv o'rganishdan tashqari, ota-onalar, o'qituvchilar, tengdoshlar va hayotdagi boshqa muhim shaxslarning bevosita ko'rsatmalari bilan ham shakllanadi. Ushbu manbalar muloqot qobiliyatlari haqida

fikr-mulohazalarni taqdim etadi va odamlarga muloqot bilan bog'liq ijtimoiy me'yorlar va kutishlarni tushunishga yordam beradi.

Kommunikativ kompetentsiyani shakllantirishda madaniy ta'sirlar ham katta rol o'ynaydi. Turli madaniyatlarda odamlarning boshqalar bilan qanday munosabatda bo'lishiga ta'sir qiluvchi o'ziga xos muloqot uslublari, normalari va taxminlari mavjud. Masalan, ba'zi madaniyatlar to'g'ridan-to'g'ri muloqotni qadrlashi mumkin, boshqalari esa bilvosita yoki og'zaki bo'lmagan muloqot shakllariga ustunlik berishi mumkin. Ushbu madaniy nuanslarni tushunish va ularga moslashish turli xil ijtimoiy sharoitlarda samarali kommunikativ kompetentsiyani rivojlantirish uchun juda muhimdir.

Bundan tashqari, oilaviy dinamika, tengdoshlarning o'zaro ta'siri, ta'lim muhiti va ish joyidagi sharoit kabi ijtimoiy kontekstlarning barchasi kommunikativ kompetentsiyani rivojlantirishga yordam beradi. Ushbu tajribalar odamlarga o'zlarining muloqot qobiliyatlarini mashq qilish, boshqalardan fikr-mulohazalarni olish va vaqt o'tishi bilan o'z qobiliyatlarini yaxshilash imkoniyatini beradi.

ta'lim, madaniy ta'sirlar va ijtimoiy kontekstlarning kombinatsiyasini o'z ichiga oladi. Ushbu omillarni tushunish va amaliyot va mulohaza yuritish orqali muloqot qobiliyatlarini yaxshilash ustida faol ish olib borish orqali odamlar turli ijtimoiy vaziyatlarda boshqalar bilan samarali muloqot qilish qobiliyatini oshirishlari mumkin.

Kommunikativ kompetentsiyani rivojlantirishning asosiy omillaridan biri erta bolalik tajribasidir. Bolalar muloqot ko'nikmalarini kuzatish, taqlid qilish va tarbiyachilar va tengdoshlaridan mustahkamlash orqali o'rganadilar. Ular o'sib ulg'aygan sari, ular turli xil ijtimoiy sharoitlarda turli xil shaxslar bilan o'zaro muloqot qilish orqali o'zlarining muloqot qobiliyatlarini yaxshilashda davom etadilar. Ushbu tajribalar odamlarga turli shaxslararo vaziyatlarga moslasha oladigan aloqa strategiyalari repertuarini ishlab chiqishga yordam beradi.

Kommunikativ kompetentsiyaning yana bir muhim jihati o'z-o'zini anglashdir. Boshqalar bilan samarali muloqot qilish uchun odamlar o'zlarining muloqot uslubi, kuchli va zaif tomonlarini tushunishlari kerak. Bu o'z-o'zini anglash odamlarga o'z xatti-harakatlarini kuzatishga, kerak bo'lganda muloqotga yondashuvni o'zgartirishga va o'zaro ta'sir davomida boshqalarning nuqtai nazariga hamdard bo'lishga imkon beradi.

Kommunikativ kompetentsiyani shakllantirishda madaniy omillar ham muhim rol o'ynaydi. Turli madaniyatlarda muloqot uslublari, imo-ishoralar va his-tuyg'ularni ifodalash bo'yicha o'ziga xos normalar mavjud. Ushbu madaniy farqlarni tushunish samarali madaniyatlararo muloqot va turli kelib chiqishi bo'lgan shaxslar bilan ijobiy munosabatlar o'rnatish uchun juda muhimdir.

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, ijtimoiy psixologiyada kommunikativ kompetentsiyani shakllantirish kognitiv rivojlanish, ijtimoiy ta'lim tajribasi, o'z-o'zini anglash va madaniy ta'sirlarni o'z ichiga olgan ko'p qirrali jarayondir. Shaxslararo o'zaro ta'sir va

munosabatlarda samarali muloqot qobiliyatlarining muhimligini tan olgan holda , odamlar murakkab ijtimoiy dinamikani boshqarish va boshqalar bilan mustahkam aloqalar o'rnatish qobiliyatini oshirishlari mumkin. Kommunikativ kompetentsiyani rivojlantirish doimiy amaliyotni, o'zining muloqot xatti-harakatlarini aks ettirishni va turli nuqtai nazarlardan o'rganishga ochiqlikni talab qiladi. Oxir oqibat, kommunikativ kompetentsiyani o'zlashtirish shaxsiy o'sishga yordam beradi va umuman jamiyatda ijobiy o'zaro munosabatlarni rivojlantiradi . Kommunikativ kompetentsiyani egallashga ta'sir etuvchi omillarni tushunish orqali shaxslar ijtimoiy vaziyatlarni samarali boshqarish qobiliyatini oshirishi mumkin.

FOYDALANILGNA ADABIYOTLAR:

1. Qobilovna, A. M. (2024). INVESTIGATING THE ISSUE OF COMMUNICATIVE AND ORGANIZATIONAL SKILLS IN PSYCHOLOGY. *PEDAGOG*, 7(5), 601-609.
2. Атавуллаева, М. К. (2023). ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ДЕТЕРМИНАНТЫ ФОРМИРОВАНИЯ СОЦИАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ. *European research*, (3 (81)), 39-41.
3. Атавуллаева, М. (2024). ПРОЯВЛЕНИЕ АСПЕКТОВ КОММУНИКАТИВНОЙ КВАЛИФИКАЦИИ В ХОДЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ. *Журнал академических исследований нового Узбекистана*, 1(1), 14-18.
4. Атавуллаева, М. К. (2023). РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ СОЦИАЛЬНОГО ИНТЕЛЛЕКТА УЧИТЕЛЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ В ЭФФЕКТИВНОСТИ ОБУЧЕНИЯ. *European research*, (3 (81)), 41-43.
5. Qobilovna, A. M. (2024). MANIFESTATION OF FACTORS OF COMMUNICATIVE COMPETENCE IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL ACTIVITY. *International Journal of Pedagogics*, 4(01), 66-73.
6. Qobilovna, A. M. (2023). PROGRAM FOR THE DEVELOPMENT OF PRIMARY SCHOOL TEACHERS' COMMUNICATIVE COMPETENCE FACTORS. *International Journal of Pedagogics*, 3(12), 169-175.
7. Qobilovna, A. M. (2023). PROGRAM FOR THE DEVELOPMENT OF FACTORS OF COMMUNICATIVE COMPETENCE OF PRIMARY SCHOOL TEACHERS. *International Journal of Pedagogics*, 3(11), 131-137.
8. Qobilovna, A. M. (2022). BOSHLANG 'ICH SINF O 'QITUVCHILARIDA KOMMUNIKATIV KOMPITENTLIK SHAKLLANISHINING IJTIMOY-PSIXOLOGIK DETERMINANTLARI. *Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS)*, (Special Issue 1), 102-105.
9. Qobilovna, A. M. (2023). Communicative Competence As A Factor Of Teacher's Professional Competency. *American Journal Of Social Sciences And Humanity Research*, 3(09), 32-44.
10. Ataulayeva, M. (2024). COMMUNICATIVE COMPETENCE AS A FACTOR OF PERSONAL AND PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF A FUTURE SPECIALIST. *Журнал академических исследований нового Узбекистана*, 1(2), 17-22.

11. Olimjonovna, K. O. (2023). AYOLLARDA REPRODUKTIV TIZIM FAOLIYATINING O'ZGARISHIDA GIPOTERIOZ BILAN BIRGA KECHISHI. *Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi*, 10(3), 174-179.

12. Olimjonovna, K. O. (2024). HYPOTHYROIDISM AND REPRODUCTIVE DYSFUNCTION IN WOMEN. *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 36(5), 75-82.

13. Komiljonova, O. (2024). THE USE OF GINGER FOR MEDICINAL DISEASES BASED ON TRADITIONAL MEDICINE. *Центральноазиатский журнал образования и инноваций*, 3(1), 203-211.

14. Olimjonovna, K. O. (2024). MORPHOLOGICAL CRITERIA OF THE THYMUS IN CONGENITAL HEART DISEASE. *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 36(6), 197-202.

15. Olimjonovna, K. O. (2024). CLINICAL AND MORPHOLOGICAL ASPECTS OF THE TOPOGRAPHIC ANATOMY OF THE PARATHYROID GLANDS. *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 36(6), 209-217.

16. Olimjonovna, K. O. (2024). 2-TIP QANDLI DIABETNI DAVOLASHDA AYURVEDA YONDASHUVINING AHAMIYATI. *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 39(5), 132-143.

17. Olimzhonovna, K. O. (2024). DIABETIC NEUROPATHY: ETIOLOGY, PATHOGENESIS, CLINICAL FEATURES AND TREATMENT APPROACHES. *EUROPEAN JOURNAL OF MODERN MEDICINE AND PRACTICE*, 4(3), 159-166.

18. Olimjonovna, K. O. (2024). HYPOTHYROIDISM IN MENOPAUSAL WOMEN RECOMMENDATIONS DEVELOPED ON THE BASIS OF EXPERIENCE. *EUROPEAN JOURNAL OF MODERN MEDICINE AND PRACTICE*, 4(4), 228-235.

19. Olimjonovna, K. O. (2024). INVESTIGATION OF DISTINCTIVE SKIN ALTERATIONS IN MENOPAUSAL WOMEN AFFECTED BY HYPOTHYROIDISM. *PEDAGOG*, 7(5), 302-310.

20. Olimjonovna, K. O. (2024). ПОНИМАНИЕ ПРИЧИН И ФАКТОРОВ РИСКА ДИАБЕТА. *BIOLOGIYA VA KIMYO FANLARI ILMIY JURNALI*, 2(5), 8-14.

21. Olimjonovna, K. O. (2024). СВЯЗЬ МЕЖДУ ДИАБЕТОМ И ЗАБОЛЕВАНИЯМИ СЕРДЦА. *BIOLOGIYA VA KIMYO FANLARI ILMIY JURNALI*, 2(5), 36-42.

22. Olimjonovna, K. O. (2024). УПРАВЛЕНИЕ ДИАБЕТОМ 2 ТИПА С ПОМОЩЬЮ ДИЕТЫ И УПРАЖНЕНИЙ. *BIOLOGIYA VA KIMYO FANLARI ILMIY JURNALI*, 2(5), 22-28.

23. Olimjonovna, K. O. (2024). THE LINK BETWEEN DIABETES AND HEART DISEASE. *BIOLOGIYA VA KIMYO FANLARI ILMIY JURNALI*, 2(5), 29-35.

24. Olimjonovna, K. O. (2024). UNDERSTANDING THE CAUSES AND RISK FACTORS OF DIABETES. *BIOLOGIYA VA KIMYO FANLARI ILMIY JURNALI*, 2(5), 1-7.

25. Olimjonovna, K. O. (2024). MANAGING TYPE 2 DIABETES THROUGH DIET AND EXERCISE. *BIOLOGIYA VA KIMYO FANLARI ILMIY JURNALI*, 2(5), 15-21.

26. Olimjonovna, K. O. (2024). КРИТЕРИИ ВРОЖДЕННОГО ПОРОКА СЕРДЦА. *MASTERS*, 2(5), 33-39.

27. Olimjonovna, K. O. (2024). ДИАБЕТ И БЕРЕМЕННОСТЬ: ЧТО НУЖНО ЗНАТЬ. *MASTERS*, 2(5), 18-24.
28. Olimjonovna, K. O. (2024). ИСПОЛЬЗУЙТЕ АЛЬТЕРНАТИВНЫЕ МЕТОДЫ ЛЕЧЕНИЯ ДЛЯ ЛЕЧЕНИЯ СИМПТОМОВ ДИАБЕТА. *MASTERS*, 2(5), 25-32.
29. Olimjonovna, K. O. (2024). DIABETES AND PREGNANCY: WHAT TO FOLLOW. *WORLD OF SCIENCE*, 7(5), 93-99.
30. Olimjonovna, K. O. (2024). QANDLI DIABET VA HOMILADORLIK: NIMANI BILISHINGIZ KERAK. *BIOLOGIYA VA KIMYO FANLARI ILMIY JURNALI*, 2(5), 43-49.
31. Olimjonovna, K. O. (2024). EXPLORING ALTERNATIVE THERAPIES FOR MANAGING DIABETES SYMPTOMS. *WORLD OF SCIENCE*, 7(5), 100-106.
32. Olimjonovna, K. O. (2024). TUG'MA YURAK KASALLIKLARI MEZONLARI. *BIOLOGIYA VA KIMYO FANLARI ILMIY JURNALI*, 2(5), 57-63.
33. Olimjonovna, K. O. (2024). QANDLI DIABET BELGILARINI BOSHQARISH UCHUN MUQOBIL DAVOLASH USULLARI TADBIQ QILISH. *BIOLOGIYA VA KIMYO FANLARI ILMIY JURNALI*, 2(5), 50-56.
34. Olimjonovna, K. O. (2024). TYPES OF CONGENITAL HEART DISEASES. *WORLD OF SCIENCE*, 7(5), 107-113.
35. Zokirovna, O. D. (2020). The effectiveness of implementation of ICT in learning process. *European Scholar Journal*, 1(4), 9-11.
36. Olimova, D. Z., & Mahmudova, M. D. (2022). Political Discourse And Translation. *Research And Education*, 1(3), 176-179.
37. Olimova, D. Z. (2023). Transfer of modality in translation (modal verbs and their equivalents, modal words).
38. Zokirovna, O. D. (2022). The specifics of translation actions in simultaneous interpreting. *Middle European Scientific Bulletin*, 22, 292-295.
39. Zokirovna, O. D. (2022). GENERAL CONCEPT OF COGNITIVE MECHANISMS. *Web of Scientist: International Scientific Research Journal*, 3, 735-740.
40. Zokirovna, O. D. (2022). On the Peculiarities of Simultaneous Interpreting. *Pindus Journal of Culture, Literature, and ELT*, 2 (5), 170–180. Retrieved from <https://literature.academicjournal.io/index.php/literature/article/view/369>.
41. Khamraeva, G., & Olimova, D. (2017). Benefits of using role plays in teaching languages. *Научная дискуссия: инновации в современном мире*, (4), 97-101.
42. Olimova, D. Z., & Turayeva, Z. A. The Peculiar Complexity Of Translating Uzbek Classical Poetry Into English (Based On The English Translations Of Navoi's Ghazals) *Web of Scientist: International Scientific Research Journal*, Vol. 3, Issue 5, May, 2022.
43. Olimova, D. Z. (2023). SYNCHRONIZATION MECHANISM IN SIMULTANEOUS INTERPRETING. *Innovative Development in Educational Activities*, 2(6), 368-372.
44. Zokirovna, O. D. (2022). Continuity And Discreteness Of Simultaneous Interpreting. *Theory And Analytical Aspects Of Recent Research*, 1(5), 720-723.
45. Olimova, D. Z. (2021). Transfer of modality in translation (modal verbs and their equivalents, modal words). *Middle European Scientific Bulletin*, 12, 220-22.

46. Olimova, D. Z., & Turaeva, Z. A. (2022). The peculiar complexity of translating uzbek classical poetry into English.
47. Olimova, D. (2021). XORIJIY TILLAR TA'LIMIDA TALABALARDA MUSTAQIL ORGANISH KONIKMALARINI SHAKLLANTIRISHNING AHAMIYATI. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.uz)*, 5(5).
48. Obidovna, D. Z. (2022). GENDER DIFFERENTIATION OF MASCULINE AND FEMININE VERBALIZATION. *European International Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies*, 2(05), 59-65.
49. Djalilova, Z. O. (2021). Studies on gender linguistics in the field of Uzbek language. *Academic research in educational sciences*, 2(3), 391-397.
50. Obidovna, D. Z., & Denis, S. (2021). Formulas of speech etiquette in a gender-engineered communication strategy. *Central asian journal of theoretical & applied sciences*, 2(6), 5-11.
51. Obidovna, D. Z. (2021). Comparative Analysis Of Uzbek Men's And Women's Speech Through The Prism Of Gender Linguistics. *Central Asian journal of literature, philosophy and culture*, 2(2), 22-26.
52. Obidovna, D. Z. (2022). Speech Behavior and its Gender Specificity on the Basis of the Main English Language Variants. *Middle European Scientific Bulletin*, 22, 199-205.
53. Obidovna, D. Z. (2021). Gender issues in foreign theoretical linguistics: concerning the history of the issue. *Gender issues*, 7(6).
54. JALILOVA, Z. O. (2021, March). ON THE FORMATION OF THE LANGUAGE OF SCIENTIFIC LITERATURE IN THE HISTORY OF THE ENGLISH LANGUAGE. In *E-Conference Globe* (pp. 18-22).
55. Jalilova, Z. O. (2020). Concerning the issue of terms, having a place with various morphological classes (in view of the example of the terminological arrangement of social action). *Новый день в медицине*, (4), 501-503.
56. Djalilova, Z. O., Juraev, S. S., & Kosimov, S. M. (2021). LATIN AS A PROFESSIONAL LANGUAGE OF MEDICAL WORKERS. *Международный научно-практический электронный журнал «МОЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ КАРЬЕРА»*. Выпуск № 23 (том 1)(апрель, 2021). Дата выхода в свет: 30.04. 2021., 79.
57. Джалилова, З. О., Хасанов, К. А., & Султонов, А. А. (2021). Роль научного управления в процессе обучения высококвалифицированных врачей в новом Узбекистане. *Молодой ученый*, (26), 377-379.
58. Dzhalilova, Z. O. (2021). The Latin language's international status. *Молодой ученый*, (41), 32-34.
59. Dzhalilova, Z. O., & Mirfajziev, K. (2021). Latin as the language of medicine. *Молодой ученый*, (41), 35-37.
60. Dzhalilova, Z. O., Izomova, S. G., & Ahmedova, G. A. (2021). Intercultural communication and the Latin language. *Молодой ученый*, (24), 398-400.

61. Jalolov, T. S. (2024). РАЗВИТИЕ ТВОРЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ УЧАЩИХСЯ МЛАДШИХ КЛАССОВ С ПОМОЩЬЮ МУЛЬТИМЕДИЙНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ. *MASTERS*, 2(5), 40-47.

62. Sadriddinovich, J. T. (2024). BASICS OF PSYCHOLOGICAL SERVICE. *PSIXOLOGIYA VA SOTSIOLOGIYA ILMIY JURNALI*, 2(4), 61-67.

63. Jalolov, T. S. (2024). SPSS DASTURI FOYDALANISHDA PSIXOLOGIK MA'LUMOTLARNI TAHLILI. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(4), 463-469.